

MAKETLASH FANINING LIBOS DIZAYNI SOHASIDAGI AHAMIYATI

U.M. Xodjayeve

K.Behzod nomidagi MRDI “Libos dizayni” kafedrası dotsenti

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy-ijodiy maqolada maketlash fanining libos dizayni sohasidagi nazariy va amaliy ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Maketlash dizaynning badiiy g‘oyasini uch o‘lchamli shaklda sinovdan o‘tkazish, libos konstruksiyasining aniqligi va estetik mukammalligini ta‘minlashda muhim bosqich hisoblanadi. Maqolada maketlash fanining shakllanish tarixi, dizayn jarayonidagi o‘rni, ta‘lim tizimidagi roli, zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyasi hamda dizayner kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, maketlash libos dizaynida ijodiy tafakkur va texnik tafakkurni uyg‘unlashtiruvchi asosiy vositalardan biridir.

Kalit so‘zlar: maketlash, libos dizayni, moda industriyasi, konstruksiya, ijodiy jarayon.

ABSTRACT

This scientific and creative article provides an in-depth analysis of the theoretical and practical significance of model making in the field of fashion and clothing design. Model making is considered a crucial stage in testing a designer’s artistic concept in three-dimensional form, ensuring accuracy of garment construction and aesthetic integrity. The article examines the historical development of model making, its role in the design process, its importance in fashion education, integration with modern digital technologies, and its contribution to the development of professional competencies of designers. The study concludes that model making serves as a fundamental tool that harmoniously combines creative and technical thinking in clothing design.

Keywords: model making, fashion design, clothing industry, construction, creative process.

АННОТАЦИЯ

В данной научно-творческой статье проводится углублённый анализ теоретического и практического значения макетирования в области дизайна одежды. Макетирование рассматривается как ключевой этап проверки художественной идеи дизайнера в трёхмерной форме, обеспечивающий точность конструкции и эстетическую целостность изделия. В статье освещаются история формирования макетирования, его роль в

проектировании одежды, значение в системе образования, интеграция с современными цифровыми технологиями, а также влияние на развитие профессиональных компетенций дизайнеров. Делается вывод о том, что макетирование является основным средством гармоничного объединения творческого и технического мышления в дизайне одежды.

Ключевые слова: макетирование, дизайн одежды, индустрия моды, конструкция, творческий процесс.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda moda va libos dizayni nafaqat estetik ehtiyojlarni, balki ijtimoiy, madaniy va texnologik talablarni ham qondiruvchi muhim soha sifatida namoyon boʻlmoqda. Libos insonning tashqi koʻrinishini shakllantirish bilan birga, uning turmush tarzi, kasbiy faoliyati va milliy oʻziga xosligini aks ettiradi. Shu sababli libos dizayni jarayoni murakkab va koʻp bosqichli ijodiy faoliyatni talab etadi.

Mazkur jarayonda maketlash fani alohida ahamiyat kasb etadi. Maketlash dizayner gʻoyasini real hajm va shaklda sinovdan oʻtkazish imkonini beruvchi muhim bosqich boʻlib, libosning konstruktiv, funksional va badiiy xususiyatlarini oldindan baholashga xizmat qiladi. Ushbu maqolaning maqsadi maketlash fanining libos dizayni sohasidagi oʻrni va ahamiyatini ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Maketlash fanining nazariy asoslari. Maketlash — bu libos modelini uch oʻlchamli muhitda yaratish jarayoni boʻlib, dizaynerning badiiy tafakkuri va texnik bilimlarini uygʻunlashtiradi. Nazariy jihatdan maketlash kompozitsiya, proporsiya, ritm va muvozanat kabi badiiy qonuniyatlarga asoslanadi. Shu bilan birga, u konstruksiya, ergonomika va materialshunoslik bilan chambarchas bogʻliq. Maketlash jarayonida dizayner matoning xususiyatlarini, uning tushishi va tanaga moslashuvini bevosita kuzatish imkoniga ega boʻladi. Bu esa libos dizaynida abstrakt fikrdan aniq shaklga oʻtish jarayonini tezlashtiradi va sifatini oshiradi.

Maketlash usullarining shakllanishi libos tayyorlash tarixining ilk davrlariga borib taqaladi. Qadimgi Sharq va Yevropa madaniyatlarida liboslar koʻpincha toʻgʻridan-toʻgʻri inson tanasida shakllantirilgan. Bu usul maketlashning dastlabki koʻrinishi sifatida qaraladi.

XIX asrga kelib, sanoat inqilobi va moda uylari faoliyatining rivojlanishi maketlashning alohida professional yoʻnalish sifatida shakllanishiga olib keldi. XX asr davomida esa maketlash texnikasi takomillashib, dizayn jarayonining ajralmas qismiga aylandi.

Ta'lim tizimida maketlash fanining shakllantirishda pedagogik ahamiyati

№	Ta'limiy jihatlar	Maketlash fanining ta'siri	Natijaviy kompetensiyalar
1	Nazariy bilimlarni o'zlashtirish	Dizayn, kompozitsiya va konstruksiya qonuniyatlarini amaliy sinovdan o'tkazish imkonini beradi	Nazariy bilimlarni chuqur anglash va qo'llay olish
2	Uch o'lchamli tafakkur	Libos shaklini real hajmda modellashtirish orqali fazoviy fikrlashni rivojlantiradi	Fazoviy va konstruktiv tafakkur
3	Amaliy ko'nikmalar	Mato, shakl va proporsiyalar bilan bevosita ishlashni ta'minlaydi	Kasbiy-amaliy malaka
4	Ijodiy yondashuv	Tajriba o'tkazish, noodatiy shakllar yaratish imkonini beradi	Ijodkorlik va individual uslub
5	Muammoli vaziyatlarni hal etish	Dizayn jarayonida yuzaga keladigan xatolarni mustaqil tahlil qilishga o'rgatadi	Tanqidiy va analitik fikrlash
6	Raqamli texnologiyalar bilan integratsiya	3D-modellashtirish va virtual maketlash bilan uyg'un ishlashni ta'minlaydi	Zamonaviy texnologik savodxonlik
7	Kasbiy tayyorgarlik	Nazariya va amaliyot uyg'unligi asosida mutaxassis tayyorlashga xizmat qiladi	Raqobatbardosh dizayner kompetensiyasi

Rasm1. Maketlash jarayoni ¹

XIX asrga kelib, sanoat inqilobi va moda uylari faoliyatining rivojlanishi maketlashning alohida professional yo'nalish sifatida shakllanishiga olib keldi. XX asr davomida esa maketlash texnikasi takomillashib, dizayn jarayonining ajralmas qismiga aylandi.

¹ https://www.iqconsultancy.ru/upload/medialibrary/600/image_04.jpg

Libos dizayni jarayoni odatda konsepsiya yaratish, eskiz chizish, maketlash, konstruksiya ishlab chiqish va tayyor mahsulotni ishlab chiqarish bosqichlaridan iborat. Ushbu zanjirda maketlash markaziy o‘rin egallaydi.

Maket orqali dizayner libosning siluetini, hajmini va funksional qulayligini baholaydi. Ayniqsa murakkab shaklli va eksperimental dizaynlarda maketlash xatolarni kamaytirish va resurslarni tejash imkonini beradi.

Libos dizayni mutaxassislarini tayyorlash jarayonida maketlash fani fundamental fanlardan biri sifatida alohida o‘rin egallaydi. Ushbu fan dizayn ta’limining nazariy va amaliy jihatlarini o‘zaro bog‘lab, talabalarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Maketlash orqali talabalar libos shaklini uch o‘lchamli makonda tasavvur qilish, hajm va proporsiyalarni his etish hamda konstruktiv yechimlarni amaliy ravishda sinovdan o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning uch o‘lchamli tafakkuri, fazoviy fikrlashi va estetik didini rivojlantiradi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, maketlash fani talabalarni nazariy bilimlarni amaliyot bilan uzviy bog‘lashga o‘rgatadi. Dars jarayonida talabalar eskiz va chizmalarda ifodalangan g‘oyalarni maket orqali real shaklga keltiradilar. Natijada ular xatolarni mustaqil aniqlash, tahlil qilish va tuzatish ko‘nikmalarini egallaydilar. Aynan shu jarayonda talabalarda muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashish, noodatiy yechimlar topish hamda dizayn jarayoniga tanqidiy fikr bilan qarash qobiliyatlari shakllanadi.

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi maketlash fanining o‘qitilish jarayoniga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. 3D-modellashtirish, virtual fitting, raqamli simulyatsiya va vizualizatsiya dasturlarining ta’lim jarayoniga joriy etilishi talabalarga zamonaviy dizayn texnologiyalarini o‘zlashtirish imkonini bermoqda. Ushbu vositalar yordamida talabalar libos modelining virtual variantini yaratib, uning konstruktiv va estetik xususiyatlarini oldindan baholashlari mumkin. Biroq shunga qaramay, an’anaviy maketlash usullari o‘z ahamiyatini yo‘qotgani yo‘q, chunki real material bilan ishlash dizaynerning sezgirligi va amaliy tajribasini chuqurlashtiradi.

Raqamli va an’anaviy maketlash usullarining uyg‘unlashuvi ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Bu yondashuv talabalarni nafaqat ijodiy, balki texnologik jihatdan ham raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantiradi. Natijada bitiruvchilar zamonaviy moda industriyasining talablariga mos, innovatsion fikrlaydigan dizaynerlar sifatida yetishib chiqadilar.

Shuningdek, maketlash jarayoni dizaynerning ijodiy salohiyatini to‘liq namoyon etishiga yordam beradi. Talabalar shakl, material va kompozitsiya bilan tajriba

o‘tkazish orqali o‘z individual dizayn uslubini izlaydilar. Ushbu jarayon ularni erkin fikrlashga, standart yondashuvlardan chetga chiqishga undaydi. Natijada dizayn jarayoni yanada boy, mazmunli va badiiy jihatdan mukammal bo‘lib, talabanning kasbiy o‘shishiga mustahkam zamin yaratadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, maketlash fani libos dizayni sohasida muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. U dizayner g‘oyasini aniq shaklga keltiruvchi, ijodiy va texnik jarayonlarni uyg‘unlashtiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Ta’lim jarayonida maketlash fanini mukammal o‘qitish kelajakda malakali, raqobatbardosh dizaynerlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyada maketlash fanining rivoji libos dizayni sifatini yangi bosqichga olib chiqishi shubhasiz.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. U.M.Xodjayeva. Oliy o‘quv yurtlarida “Liboslarni maketlash” fanini o‘qitishning zamonaviy metodlari.// Art and Design: Social Science.-Toshkent, 2025y. № 05, Issue 11, 57-59 b.
2. Xolmatova N.A. Maketlash va konstruksiyalash nazariyasi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. 220 b.
3. Ермилова Д.Ю. Основы дизайна одежды. Москва: Академия, 2017. 256 с.
4. Aldrich W. Metric Pattern Cutting for Women’s Wear. – Oxford: Blackwell Publishing, 2015. 320 p.
5. Seivewright S. Fashion Design: Research. – London: Laurence King Publishing, 2018. 192 p.
6. Armstrong H.J. Patternmaking for Fashion Design. – New York: Pearson Education, 2019. 864 p.

Internet resurslari ro‘yxati

1. www.vogue.com – Zamonaviy moda tendensiyalari va dizayn tahlillari.
2. www.businessoffashion.com – Moda industriyasidagi innovatsiyalar va ta’lim masalalari.
3. www.fibre2fashion.com – To‘qimachilik va libos dizayni texnologiyalari.
4. www.clo3d.com – 3D maketlash va virtual fitting texnologiyalari.